

(RÖVID VÁLTOZAT)

A világ hősepikai költészete igen széles körben hozzáférhető magyar nyelven. Több tucat írott eposz látott napvilágot magyar fordításban már a második világháború előtt. Az ún. élő eposz, vagyis a szájhagyományozott hősepikai szövegek viszont különös gazdagsággal sorakoztak fel az elmúlt évtizedekben, mondjuk például, a már létező finn *Kalevala*, az észti *Kalevipoeg*, a finn-ugor medveénekek, az orosz bilinák vagy az *Igor-ének* (sőt, az írásban fennmaradt, de nyilvánvalóan folklorisztikus ókori sumer *Gilgames*, az epikus-mitológiai ó-skandináv Edda-énekek vagy az ó-izlandi sagák egyértelműen szerző nélküli, hősepikai jellegű szövegtípusai) mellé.

Így napvilágot látott végre az írásban rögzült, de egyértelműen szájhagyományozott óangol *Beowulf* az ELTE Anglisztika Tanszéke jóvoltából. Mindemellett több műhely is jeleskedett e tekintetben.

A régi Gondolat Kiadó elkezdett megjelentetni, majd félbehagyott egy erőteljesen folklór közeli sorozatot (a kirgiz *Manasz*, a mordvin *Szijazsar*, a burját *Irenszej*, a mongol *Geszter Kán, a tíz világtáj ura*, 1976–1982). Az Eötvös József Kiadó a régi írott, de folklór karakterű szövegek gondozását vállalta magára (lásd: a középkori spanyol *Ének Cidről*, az ófrancia *Roland-ének*, a kecsua verses dráma, az *Oljantáj*, mi több: Chrétien de Toyes: *A oroszlános lovag* stb. és más írott eposzok, 1996–2002), míg a már nem létező Európai Folklór Intézet a L'Harmattan Budapesttel összefogva majd hat éven át tucatnyi szöveget tett közzé fordításban a világfolklorisztika legismertebb hősepikai típusait elhozva magyar földre (az azerbajdzsáni *Köroglu*, illetve *Dede Korkut* könyve, a kaukázusi *Nartok*, a latin nyelven fennmaradt germán *Erős kezű Valter története*, az erza mordvin *Masztorava*, a perzsa tádzsik *Oguz kán*, osztyák hős-énekek, a mongol *Bum Erdene* vagy az udmurt *Dorvizsi* stb. 2008–2012).

Legutóbb pedig a nevezetes kirgiz *Manasz*-eposznak is, amelynek egyik változata a világ leghosszabb eposzának számít a maga több százezer soros terjedelmével, egy, a korábbi fordításnál jóval hosszabb, igen jelentős nagyságrendű válogatása került a magyar olvasóközönség elé. (SOMFAI Kara Dávid – CsÁJI László Koppány, *Manasz. Kirgiz hőseposz*, Budapest, Molnár Kiadó, 2017.)

Ami viszont az elmúlt 60 évben különös nagy számban feltárt, mondhatni, a világfolklorisztika hetedik csodájának tekinthető afrikai hősepikai szöveganyag (legalább 80–100 eddig ismeretlen típus) kiáramlását illeti, ebből a hazai irodalmi (népköltészeti?) közéletbe lényegében csak csöppcsekék jutottak be.

A magyar néprajzi- illetve fordításirodalom ajándéka, hogy a nagy német etnológus és afrikánista, Leo Frobenius által még a hőskorszakban, az 1910-es években gyűjtött lenyűgöző hatású, rövid, de annál archaikusabb és az első szubszaharai állam (ősi Ghána, Ghánata kb. a mai Szenegál területén, 8–12. század) keletkezéséig visszavezető eposzi szöveget (*Gasszire lantja*) Honti János egy folklórfordítás gyűjteményében közreadta még a második világháború előtt. (*Az úrfi, aki a paradicsomban*

járt, 1938.) Ennek a szövegnek egyébként utóbb további két magyarítása is született. (KÁRPÁTHY Csilla 1981, BIERNACZKY János 2002.)

Az első, terjedelmében is eposzi (könyvnyi) méreteket öltő magyar nyelvű afrikai szövegnek az afrikai történelmi identitástudat forrásául szolgáló nyugat-afrikai manding Szungyata-eposz számít. Ezt a témájában a 13. századig visszanyúló és mára több tucatnyi teljes változatában ismert, dinasztikus jellegű verses elbeszélést ugyan kivonataiban, részleteiben, történelmi elbeszéléssé átírva tucatnyi formában közzétették már az 1800–1900-as századforduló idején európai és afrikai gyűjtők, kutatók, azonban igazi hatást, az afrikai hőseposz széleskörű kutatásának megindítását Djibril Tamsir Niane 1960-ban, az afrikai országok felszabadulási hulláma idején megjelentetett kötete hozta meg (*Soundjata ou l'épopée mandingue, griot: Mamadou Kouyate*). E kötet magyar kiadása (*Szungyata, az oroszlán fia*, ford. SZEGŐ György, utószó Alpha A. DIALLO, 1983.) azonban két sebtől is vérzik. Egyrészt Niane a felszabadulási hullám légkörének hatására a francia történelmi könyvként kiadott változatba (eredeti nyelven a griot szövege sosem jelent meg) kimutathatóan beleépített bizonyos részleteket az ókori Nagy Sándor-regényből, amely így a hitelesség kérdését veti fel (a Wikipédia egyenesen regényes francia megfogalmazásról beszél, de ez azért túlzás, mivel az még így is majdnem teljes átfedésben van az azóta megismert autentikus szövegekkel). Másrészt Szegő György a francia prózát – afféle megérzésből – visszaformálta verses formájúvá, miközben fordítása helyenként prózaian lapos, máshol meg teljesen idegenül ható módon székely népmesékre emlékeztető nyelvi fordulatokat alkalmazott. Vagyis az Európán kívüli népek költészetének fordításakor szükséges weöressándori tárgyias idioma eme afrikai hősepikei opus magyarítása esetén léket kapott. (Megemlítjük, hogy a nemrégiben elhunyt Tóth Éva költő 1964 körül az eposz néhány részletét ugyancsak lefordította; a teljes, kommentárokkal fűszerezett szöveg megjelenőben: *Philologia Africana Letteraria Hungarica*, szerk. BIERNACZKY Szilárd, 2020, 1–4. sz.).

Az első autentikus afrikai eposzfordítások ugyanakkor jelen írás szerzőjének a műhelyéből kerültek (ill. kerülnek) ki. Kiadásra eddig csak a *Moneblum, a kék ember* című kameruni bulu eposz (Samuel Martin Eno Belinga, *L'épopée camerounais. Mvet Moneblum ou l'Homme Bleu*, Yaounde, 1978) egy részlete került (*Forrás*, 2015, 2. szám, 33–58.), amelyet vagy 30 évvel ezelőtt édesapámmal, Biernaczky Jánossal együtt készítettünk el, és amely teljes szövegének a megjelentetését tervezem. (Az eposzi történet különös figyelmet érdemlő sajátos vonása, hogy mivel a halhatatlannak és a halandók küzdelmét jeleníti meg törzsi körülmények között, így a kutatók a sumer *Gilgames-eposszal* rokonítják a tematikai magvát.) Ugyanígy a Szungyata manding államalapítási eposz egy hiteles változata, illetve annak általam készített fordítása is hosszú idő óta kéziratban áll, amelynek megjelentése ugyancsak a közeljövőben történik meg.

Napjaink legszebb ígérete viszont az, hogy többünk (†Biernaczky János, Kun Tibor és jómagam) összefogásával, illetve a Budapesti Francia Intézet Kosztolányi

Programjának segítségével 2020 márciusában, a frankofón hónap során napvilágra hoztuk magyar nyelven a kiemelkedő jelentőségű francia kutatóasszony, Christiane Seydou által még 1972-ben, kétnyelvű formában, *Szilamaka és Pullori* címmel közzétett fuláni (sok más néven is ismert és említett nép: ful / fulbe / fula / fulfulde, franciául: peul) hőseposzt, amely a bambara hódítókkal szembeni küzdelem egy máig élő epizódját eleveníti fel. A francia professzorasszony a hírneves eposzénekestől, Boubacar Tinguidjitől (ejtsd: Tinguidzsi) a Mali rádió által rögzített szövegeket (három változatot) jegyzett le, állította belőle össze a végleges, teljes szöveget, és fordította le azt igen gondos munkával franciára.

Említenünk kell, hogy Tinguidji szövegei a középső Mali északi oldalán, vagyis a Niger kanyarulatától északra eső és az egykori hol bambara, hol fuláni törzsi királyság, Masszina területéről származnak, amely Seydou szerint máig a fuláni eposzok legfőbb élőhelye. Tény, hogy egy hét epizódot magába foglaló nagy kötet után (*Ham-Bodedio gesztája, Hama a vörös*, Paris, 1976) 2010-ben és 2014-ben két-két, összesen négy terjedelmes kötetben adott ki számos további, különféle régi történelmi eseményeket felidéző hősepikai történetet.

Magáról a fuláni népről annyit, hogy eredetüket a történészek és a régészek messze a korai évszázadokba vezetik vissza. Szétszóródásuk, amely pásztorkodó életformájukkal függött össze (a Szenegál folyótól elindulva, majd a Niger folyó mentén, folyamatosan lefelé keresve jutottak el egészen a majdnem egyenlítői Kamerunig), talán már a 16–17. században elkezdődött, és mára diaszpóra-csoportjaik, egyes esetekben (mint például Nigériában) sokmillió néptestük, mintegy 14 nyugat-afrikai országban található meg, és kb. 6–7 nagy nyelvi zónát (dialektusformát) alkotnak.

Társadalmi építményeiket, életformájukat, hagyományos kultúrájukat mára rendkívül kiszélesedett szakirodalom teszi megismerhetővé. Így nemcsak Masszinából, de majd minden nyelvi zónából ismeretesek szájhagyományaik, így lírai, dicsérő és epikus énekeik, meséik, szólásaik és közmondásaik, köszöntési formáik és más folklór-műfajba tartozó szóművészeti megnyilvánulásaik mellett a hőseposzok is.

Sok más kisebb történelmi figura, helyi törzsi főnök mellett Bubu Ardo Gallo, Ham Bodedio, Szamba Gueládio vagy a tukulör El Hadj Omar államalapító hős a főszereplők (a tukulörök Szenegálban egy önálló népcsoportot alkotó, azonban fuláni nyelvet beszélő etnikai képződményt formálnak). A fuláni csoportok lényegében egyképpen iszlám hitűek, s így írott irodalmuk is ismeretes. A költők és a tudósok az európai gyarmatosítás előtt az arab írásból kialakított ún. ajami (adzsami) írással rögzítették műveiket. Mivel a különféle fuláni csoportok zömmel a frankofón afrikai országok területén élnek, így a kiadványok ma már zömükben az eredeti szövegeket francia fordítás kíséretében teszik megközelíthetővé az esetleg írástudó helybeliek és a világ afrikai irodalom iránt érdeklődő kutatói, egyetemi hallgatói és az érdeklődők számára, bár természetesen viszonylag gazdag angol nyelvűség is ismeretes a fuláni kultúrával kapcsolatosan.

Az itt közreadott rövid változat ugyancsak Christiane Seydou átírása alap-

ján készült e bevezető írójának a fordításában. Bár a szöveg magyar nyelvi köntösben is sok szép, helyenként lenyűgöző nyelvi leírást, költői képet foglal magába, a magyarítás során a minél nagyobb hűségre, a szóbeliség nyilvánvaló pongyolaságának a megőrzését próbáltuk megteremteni. A szövegismétléseknél a teljes nyelvi azonosságra törekedtünk, ahogy az előadás során is azok így hangzottak el. De pl. az Azt mondta forma / elbeszélői utalás is számtalanszor fordul elő szövegünkben kissé elszürkítve a stílust, és az értelmezés tekintetében sokszor az adott a helyzet a levegőben lógva marad, vagyis nehéz követnünk, hogy kiről is van szó. Éppen ezért gyakran zárójelbe tett és megdöntött (kurzív) útbaigazítással próbáltuk a szöveg értését elősegíteni.

Szilamaka és Pullori

Szilamaka Jéro Éro-Dandé!
Kingueje
volt a faluja.

Apját Pullonak hívták,

és Da Monzo volt Pullo számára a fejedelem.

Felemelte náluk az adót,
amelyet a bambarák nisongonak neveztek.

Már azelőtt, hogy megszületett volna
minden évben eljöttek, hogy beszédjék.
Pullo, maga,
a foglyával élt;
azon a napon, amikor az Úr akarta
Pullo felesége megfogant,
Ugyanez történt a foglyával is: a felesége megfogant.

Végül egyszerre ért véget a terhességük.
Azon a napon mindegyikük fiúnak adott életet.
Az egyiküket Szilamaka Jéro Éro-Dandénak nevezték el,
Másikukat Pullorinak nevezték el.
Mindketten, egy napon, kinyitották a szemüket (az életre).
És íme, Da Monzo követei eljöttek behajtani az adót
– a sarcot.
Pullo fogta a gyermekét, és a lábára állította.

Mialatt összegyűjtötték az adót
egy bögöly
szállt a gyermek homlokára.
Ez (a fiú), szélesre nyitva szemét, a begyűjtőt figyelte;
a bögöly szúrt.
A fiú nem pislogott, nem sírt,
nem vesztette többé szem elől (az adószedőt).
A férfi most már rá figyelt.
A bögöly végül elhagyta a fiú homlokát, és leesett,
megszívta vérrrel magát!
Az apja azt mondta: „Lásd csak! A fenevad,
mely fullánkját beleszúrta a fiamba,
teljesen magától vált le róla!”
A bambara, ő is végignézte a jelenetet.
Begyűjtötték az adót, és amikor a feladat bevégeztetett, távoztak.
Hazatérve a férfi ment, hogy beszámoljon a dologról
Da Monzonak:
azt mondta, hogy egy bokor volt az úton,
mely épphogy csak kibújt a földből,
de egyszerre csak magas lett, akadályozta az utat,
ha nem vágták volna le.
Da Monzon azt mondta: „Bah! Foglalkozzon a dolgával!
Bárhol, ahová megy beszédni az adót,
a fulánikhoz érkezik.
Még nem született meg az a fuláni,
aki magához ragadhatná a bambarák uralmát!
Ilyen (ember) nem létezik!”
Ebben maradtak.
Az évek múltak, és újak érkeztek,
Az évek múltak, és újak érkeztek,
és ott voltak mindig, együtt, a birkózást gyakorolták.
És íme, ott ketten, kölcsönös csapások sora, mit egymásra mértek.
Minden pillanatban harc! Minden pillanatban egymás fejét sebzik!
Annyira már, hogy anyjaik mondták: „Íme most már,
ezeket a gyerekeket, még ápolni is kell!”
Azt mondták: „Így igaz!”
Tehát elkezdték ápolni őket,
ápták, amíg csak nem érezték, hogy minden úgy megy, ahogy kell.
Egy szép napon az apjukhoz mentek, s mondták, hogy adjon nekik
lovakat.

Lovakat akartak. Apjuk letorkolta őket: Mi akartok ti azokkal a lovakkal.

Azt mondták, már felérnek a lovak mellkasáig, úgy hogy vásároljon mindegyiküknek egy lovat!

És soha nem hagyták el a lovakat, együtt gyakoroltak!

És soha nem hagyták el a lovakat, együtt gyakoroltak!

És soha nem hagyták el a lovakat, együtt gyakoroltak!

És soha nem hagyták el a lovakat, együtt gyakoroltak!

Minden futár, ha jött beszédni az adót, jöhettek ők is, ehhez ragaszkodtak.

Akkor egy nap kijelentették, hogy puskát akarnak.

Vásároltak nekik egy puskát.

Mindegyiküknek lett puskája.

Egyikük felkapott egy tojást, és a fejére tette,

Másikuk felkapott egy szalmakalapot, és a fejére tette.

És mindegyikük azt mondta: „Ha az a sorsom, hogy győztes legyek, és te meghalj, ez lesz a vég; végleg elveszítéd majd az életed!”

És a másik válaszolt: „Ha az a sorsom, hogy győztes legyek, és te meghalj, végleg elveszítéd majd az életed!”

Megálltak a bozótos közepén.

Az egyik ledobta a tojást, a másik levágta a fejdísz hegyét.

Visszatértek a faluba,

és akkor azt mondták az apjuknak

hogy jövendőmondóhoz fordulnak, megtudják, mi lesz a sorsuk .

Egy hatalmas pítón

élt a falujuk közelében.

Ez a pítón idősebb volt mindannyiuknál!

Ez a jövendőmondó azt mondta nekik, el kell menniük, hogy elkapják

– azt mondták: „Rendben!” –

Egy pénteki napon, amikor előjön – mert úgy esett, hogy csak pénteki napokon jött elő!

Péntek elérkezett.

Akkor este ők odamentek.

Ugyanazon este akkor ők odamentek,

letelepedtek,

A pítón himbálni kezdte a fejét, csakhamar teljesen kidugta.

Pullori közelebb ment, hogy megragadja a fejét! Elkapta!

A piton kiszabadította a fejét,
kiszabadult.
Szilamaka azt mondta: „Pullori, gyerünk!
Amit te most tettél, nem fog még egyszer sikerülni!
Megragadnád őt előttem?”
Amint a piton elérhető helyen volt,
úgy tett, mintha megragadná a fejét! Elkapta!
De kiszabadította magát, elment, visszatért; kiszabadult, elment,
visszajött.
Azt mondta: „Most ragadd meg a farkát!
Mégragadom a fejét!”
Végül is így kapták el.
Elmentek egy marabuhoz.
A marabu azt mondta: „Tartsátok szorosan,
hogy én nektek felrajzolhassam rá a jeleket.”
Teleírta, ahogy körbetekerték egy pamutcsikkal;
Teleírta, ahogy körbetekerték egy pamutcsikkal;
Teleírta, ahogy körbetekerték egy pamutcsikkal;
Teleírta, ahogy körbetekerték egy pamutcsikkal.
Aztán, így a végéig.
Azt mondta akkor: „Menjetek, és osztozzatok!”
Azt mondta: „Mi az ára?”
Megmondta neki.
Kihúzta a pénzt, odaadta neki, és azt mondta Pullorinak,
hogy menjen előre.
Pullori tovább ment.
Megölte a marabut,
és tovább ment.
Mentek, hogy keressenek egy vargát, és azt mondták ennek
a vargának
hogy varrja bele egy köpenybe.
A varga átadta neki a köpenyt, és azt mondta, ha már egyszer
meg van varrva,
vágják szét kettőbe,
kettő övvé.
Kérdezte tőle, mondja meg, mi az ára, ő megmondta az árát.
Azt mondta Pullorinak, hogy térítse meg;
ő megtérítette.
Megölte a vargát.
Úgy adódott, hogy piaci nap volt a falujukban
Kisétáltak a piacra, és a piacon
felfordulás támadt!

Azt mondták: „Ezúttal sikeres volt!
Az adót többé nem szedik be!”
Néhány nap múlva,
megérkezett az adóbehajtó
helyettese kíséretében.
Kihirdették, hogy ebben az évben pedig az adót nem hajtják be.
Leválták az egyiknek a kezét
kiszúrták a másiknak az egyik szemét,
és azt mondták nekik, menjenek, és jelentsék Da Monzonak.
Ez történt velük,
és elmentek beszámolni a dolgról Da Monzonak,
aki négyszáz embert küldött

Sakké-Dannaival,
Horé-Foruival,
Duroel-Bali-Buloval.
Elindították őket a támadást – így mesélem el ezt neked –
Pullori Baba ellen.

Szilamaka azt mondta: „Fogj te
kétszázat, és én is kétszáz ellen fogok menni!”
Amíg ő megöl néhányat, Isten megöl másokat.
Legyőzte őket a maga oldalán
– azokat, akiket elért, és azokat, akiket nem.
A többiek felé fordult, segített
nekik is, a sajátjuk ellen, és visszatértek a faluba.

A lovasok indultak, hogy megkeressék Da Monzot
Hatszázán ültek nyeregbe,
Őket küldték ellenük.
Aznapi reggel
Szilamaka azt mondta: „Te!
Fogj háromszázat!
Ami engem illet, számomra háromszáz marad!”
Így ő háromszáz ellenébe indult, mikor néhányat megölt,
Isten megölte a többieket.
Miután végül elmenekültek,
a többiek felé fordult, hogy segítőkészeket nyújtson,
A lovasok visszatértek.
Da Monzo azt mondta, hogy ilyen körülmények között,
ha nem adják fel, hamarosan végük lesz.

Most tehát abbahagyják, hogy megfontolják a teendőket
és megfigyeljék, mit mondanak a fétisek.
Ha megfigyelik, a fétisek mit mondanak, akkor tudni fogják,
mit kell tenniük.
Ez már igaz!
Megvitatták, és megegyeztek;
senkit sem vélték bűnösnek.
Tehát abbahagyták,
arra várva, hogy majd eljön az ő idejük.
Az mondta ő (Da Monzon) akkor,
kellene, hogy egy nőrokon
visszatérjen a falujába,
hogy megszerezze azt a karkötőt,
amelyet a csuklóján viselt
Szilamaka Jéro Éro-Dandé.
Ha majd a birtokába kerül, el fogja hozni,
készítenek belőle
egy kampós szigonyt (nyilvesszőt)
amihez semmi hasonló nincsen
Mert ha kissé megérinti (a karkötőt), akkor semmi sem
érheti el őt.
Különben is, nő lesz,
egy nő, aki meg fogja ölni.
Nincs férfi, ki megölje itt őt!
Azt mondta: „Ez igaz!”
A nőrokon nagyon könnyűnek tartotta a dolgot.
„Még akkor is, ha nem a házunkban van, akkor is megszerzem,
Akkor is megszerzem!”
Kora reggel
Útra kelt akkor tehát a falujuk felé.
Sikerült odaérnie,
ott jól fogadták.
Bármit is kínáltak neki, azt mondta, nem akarja.
Bármit is kínáltak neki, azt mondta, nem akarja.
Amikor ebédre hívtak, azt mondta, hogy nem akarja.
Mindent, amit kínáltak neki enni, határozottan visszautasította.
Ő (Silámáká) végül megkérdezte tőle, van-e valami panasza!
Mégis csak a testvére volt!
Azt válaszolta, hogy csak az a kis karkötő, az,
egyedül, odahozta, adja azt neki!
Ez volt az, amit szeretett volna tőle.

Az anyja azt mondta neki, hogy ne adja oda;
 de ő azt mondta, hogy odaadja neki! Ha csak ennyi,
 ő odaadja neki!
 Lehúzta a kezéről,
 és neki adta.
 Akkor végre elkezdett enni.
 Azon a napon, ahogy megkapta (amit akart), mihelyt kivilágosodott,
 azt kérte, készítsenek a számára ellátást, hogy egészen korán
 útra indulhasson.
 Ellátást készítettek neki az útra.
 Kora reggel elindultak vele,
 elkísérték őt
 az út feléig.
 Útjára bocsátották, és ő visszatért a falujába .
 Megragadta a kis karkötőt,
 Vitte az üllőre,
 kovácsolni
 megformázni

egy kampós szigonyt (nyíl vesszőt)
 olyat, amelyet el lehet lőni egy íjjal.
 Titkos tanácsot tartottak.
 Az éjszaka közepén,
 hoztak egy keménymellű fiatal szüzet;
 aztán felmásztak
 Az akácfára, ahol Szilamaka szokásosan vezette a lovát,
 egy alkalommal, amikor a lovasok megfutamodtak,
 oda föl telepítették a lányt.
 Ő (Szilamaka), a maga részéről
 Értette.
 Elküldte
 Pullorit,
 hogy tegyen egy egész napos utat.
 Amikor Pullori elindult
 erre az egész napos útra, ő (Szilamaka) azt mondta az embereinek,
 hogy ezen a napon véget ér az élete ott lenn,
 ha kora reggel odamegy az akáchoz, ott lenn, ha valaha is odamenne
 az akácfához, rálőnének, célpontnak tekintenék,
 és akkor meghalna.
 Ahogy segítették Pullorit elindulni,
 Azt mondták: „Rendben!”

Pullori már messze volt,
ő pedig felugrott a lovára,
rárohant a lovasokra
és megfutamította őket.
Üldözte őket egy ideig, de megtagadták vele a harcot.
Megfordult, visszatért, és lovát a kantárjánál fogva vezette.
Kezével a hajfonatokat a fejéhez simította, rásimította...
Fentről a lány jól megnézte őt
mindaddig, amíg csak a szeme rajta időzhetett.

A nyilat a kezében tartotta, de nem tudott vele lőni,
A lovasok, akik elmentek, egyszer csak visszatértek,
hogy megküzdjenek vele.
Visszaszorította őket;
ezt tette kétszer is,
harmadik alkalommal
jött, vezetve a lovát.
A lány megfeszítette az íjat, és a nyíl átrepült fölötte,
beleállt
a vállüregébe,
egészen a hasáig
hatolt.
A fejét megütötte
a nyereg gombja.
A ló pedig
elindult a faluja felé,
majd megállt a cövekénél.
Szilamaka összeroskadt.
Gödröt ástak a cövek lábánál, és eltemették.
Ami a másikat illeti, amott, egész napon át haladt előre.
Eljött az este, aztán az éjszaka
Korán reggel felébredt,
útra kelt, és a lehető leggyorsabban visszatért
Amint megtért, kérdezte, hogy mi történt, azt mondták neki,
hogy ő (Szilamaka) kora reggel eltávozott.
Amint megtért, kérdezte, hogy mi történt, azt mondták neki,
hogy ő (Szilamaka) kora reggel eltávozott.
Mindenki kereste, hogyan lehetne megváltoztatni a tényt,
vagyis hogy
találjanak valakit, aki úgy néz ki, mint Szilamaka.
Pullori és ő, ha eljött az éjszaka, együtt vették magukhoz az ételt.

Íme, most már ő hazatért,
de nem találtak más Szilamakát
csak egy embert, aki úgy nézett ki, mint Szilamaka.
Amint az éjszaka leszállt,
odavezettek, és mondták neki (Pullorinak),
hogy Szilamaka Jéro Éro-Dandé érkezett meg abban a pillanatban.
Eljött, hogy egyen a társaságában
három kortyot, három falatot,
három kóla-diót.
Megérkezett,
leült, hogy egyen.
Kivette az első maréknyit, Pullori odanézett,
nagyon nagynak találta: Szilamaka nem venne ilyen sokat!
Megfordult, és vett még egy maréknyit.
Megfigyelte,
és úgy találta, hogy Szilamaka sosem viselkedett így,
biztos volt benne.
És ez a másik, minden, amit talált, megevett,
Jóval többet, mint ami az ő része volt!
Pullori felállt, ott termett a másik kunyhóban,
és azt mondta: „Ez nem Szilamaka, Jéro Éro-Dandé!
Nagyon jól tudom, hogy Szilamaka már nem él.
Azonban
Ez a türelmetlenség, gondoljátok meg,
Az én igazam kell, hogy legyen, de nem lesz az én igazam!
Egész Szegu,
Mindenki, együttesen, teljes számban, mindenki idejön holnap.
Én magam
És, rajtam kívül,
Igen.
Pullori,
és rajtam kívül,
Duroel-Bali-Bulo;
rajtam kívül,
Hore-Foru;
rajtam kívül
Sakke-Danna
– Mindenkiről, holnap szólok majd nektek!
Csak félelem nélküli férfiak jöjjenek!
Csak ezt az éjszakát kell még itt töltenem!”
Az asszonyok menedékükbe tértek, elvonultak és sírtak,

Mindegyikük kis gyermekét tartotta a kezében,
Mindannyian elvonultak és sírtak.
Végül eljött az óra,
amikor a csibék csipognak.
A nyeret a lovára rögzítette.
Mindenki előtt
felemelte Szilamaka gyermekét, és maga mögé tette; felemelte
saját gyermekét, és maga elé tette
Szorosan magához kötötte őket,
aztán azt mondta nekik: „Gyerünk, Isten hozzátok! Nekünk,
a földi világ itt véget ér!”
Így megtartva őket,
elindult, hogy találkozzék a bambarákkal,
arra a helyre, ahol szokásosan összezsaptak.
És ott megragadták egymást!
És ott megragadták egymást!
És ott megragadták egymást!
És ott megragadták egymást!
És ott megragadták egymást!
Aztán a vörössárga lovat szétaposták! Amudégüé menekülése közben majdnem
eltiporta! A saját anyját is eltiporta volna!
Meváltásra törekszik! Hasztalan!
Az üdvösség számára már nem lehetséges! Megverték a dobokat!
Látták, hogy a dolog rosszra fordult!
Kelet felé fordultak – mondom neked –
rohantak kelet irányában.
A lovasok eltávolodtak, a nyomukban vannak:
többé már nem koptatják a Szegu felé vezető utat.
Még ma is, amikor az ég morajlik,
a bambarák azt mondják: „Istenemre, még a fulánik ma is
a nyomukban vannak!”

Végül megérkeztek a Kourtés-szigetekre.
És ahogy Kourtésba értek,
elfogták a bambarákat.
Velük együtt megérkezett Duroel-Bali-Bulo is.

Azt mondták: „Menjünk tovább! Nézzétek meg! Minden szép és jó, de senki sem lesz
majd, aki mindezt elmesélje!”
Akkor a gázlón át Kourtes felé indultak, és ott maradtak.
A lovasok messzire mentek.

Íme, ennyit tudok.
Én magam,
az én nevem
Mammadou, Ham-Barké fia
Bourayma-Béla griot.
Diennéből (Dzsennéből) származom.

Ő pedig,
a neve Hamidu-Ballu;
Kounâri-Le-Neufból származik,
Ott lakik.

Fordította BIERNACZKY Szilárd

Forrás: Christiane SEYDOU, *Silâma et Poullôri*, récit épique peul raconté par Aboubacar TINGUIDJI, Paris, Armand Colin, 1972, 219–241. (Classiques Africains, 13.)

